

УДК 374.1:792

МОДЕЛЬ ДИТЯЧОГО ТЕАТРУ В КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

кандидат психологічних наук, Воропаєв Є. П.

Харківський національний університет мистецтв імені І.

Котляревського, Україна, Харків

кандидат педагогічних наук, Вороніна Г. Л.

Харківська академія неперервної освіти, Україна, Харків

У процесі розбудови нової української школи зростає значення засобів художньо-естетичного виховання в реалізації завдань становлення цілісної особистості дитини. Інтегруючи функцію при цьому виконує театральна діяльність, яка є ефективним шляхом громадянського, морально-етичного виховання. Театральна творчість сприяє формуванню спостережливості, здатності до співчуття, готовності до співдії завдяки домінуванню діалогу як єдності вербальних і невербальних спілкувань між педагогом і учнями, обміну особистісними духовними цінностями; розвитку культури спілкування й соціокультурних відносин. Багаторічний досвід роботи з дитячими творчими колективами засвідчує, що дитячий театр в контексті діалогу культур утілює ідею синкретизму всіх мистецтв, об'єднує навчально-виховний та творчий процеси, допомагає вирішувати загальнопедагогічні завдання, пов'язані із формуванням емоційної культури, пізнання й усвідомлення реальних життєвих явищ, збагачення естетичного досвіду дитини.

Ключові слова: діалог, діалог культур, художньо-естетичне виховання, театральна діяльність, модель дитячого театру, художня творчість.

кандидат психологических наук, Воропаев Е.П., кандидат педагогических наук, Воронина Г.Л. Модель детского театра в контексте диалога культур / Харьковский национальный университет искусств имени И.П.Котляревского, Украина, Харьков / Харьковская академия непрерывного образования, Украина, Харьков

В процессе становления новой украинской школы усиливается значение способов художественно-эстетического воспитания в реализации заданий становления целостной личности ребенка. Интегрирующую функцию в этом выполняет театральная деятельность, которая является эффективным путем гражданского, морально-этического воспитания. Театральное творчество создает условия для формирования наблюдательности, способности к сопереживанию, готовности к совместной деятельности благодаря доминированию диалога как единства вербальных и невербальных общений между педагогом и учениками, обмена духовными ценностями; развитие культуры общения и социокультурных взаимоотношений. Многолетний опыт работы с детскими творческими коллективами свидетельствует о том, что детский театр в контексте диалога культур содержит идею синкретизма всех искусств, объединяет учебно-воспитательный и творческий процессы, помогает решить общепедагогические задачи, связанные с формированием культуры эмоций, познания и понимания явлений реальной жизни, обогащения эстетического опыта ребенка.

Ключовые слова: диалог, диалог культур, художественно-эстетическое воспитание, театральная деятельность, модель детского театра, художественное творчество.

PhD in Psychology, Voropayev Y. P., PhD in Pedagogic, Voronina H. L. Children's theater model in the context of the dialogue of cultures / I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Ukraine, Kharkiv / Kharkiv Academy of Postgraduate Education, Ukraine, Kharkiv

Development of the new Ukrainian school implies widespread use of artistic and aesthetic education for solving tasks of becoming a holistic child. Children's theatrical activity wherein can perform an integrating function; it can be an effective method of civil, moral and ethical education. Theatrical creativity leads to form an observation and ability to sympathize with another; it develops readiness for co-creation through the dominance of dialogue as a unity of verbal and non-verbal communications between the teacher and students. It makes conditions for the exchange of personal spiritual values and also improves sociocultural relations. Many years of experience working with children's creative teams shows that children's theater through the dialogue of cultures embodies the idea of syncretism of all arts; it combines teaching, educational and creative processes, helps to solve general pedagogical tasks related to the formation of emotional culture, cognition and awareness of real life phenomena and enrichment of the child's aesthetic experience.

Keywords: dialogue, dialogue of cultures, artistic and aesthetic education, theatrical activity, children's theater model, artistic creativity.

Вступ. Мистецтво має унікальні можливості впливу на людину, тому художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку дитини на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів, художньо-естетичної складової, спрямованої на

формування духовності особистості, визначенні розвивальної культуротворчої домінанти школи.

Реформування української національної школи спирається на ідеї Г. Сковороди, С. Русової, В. Сухомлинського про домінування емоційно-образних, художньо-естетичних чинників становлення особистості, єдність інтелектуального, морального та естетичного розвитку учнів, в першу чергу, сприяє залучення дитини до театрального мистецтва. Театр – воістину чарівний механізм, здатний, подібно до величезного виру, втягнути в себе не тільки окрему школу, а й цілі покоління. Потенції цього найдавнішого синтетичного мистецтва є колосальними.

Формулювання мети статті та завдань. Мета статті полягає у висвітленні досвіду створення моделі дитячого театру в контексті діалогу культур.

Виклад основного матеріалу статті. Результати психологічних досліджень доводять, що мислення сучасної дитини є іншим, складним співдіянням різнорідних логічних культур. Пізнаючи нове, дитина стикається з різними типами мислення, опиняється в ситуації діалогу культур, що забезпечує, на відміну від традиційного навчання, рух усіх учнів до загального позитивного результату [4, С.89-90].

Під терміном "діалог" мається на увазі не просто розмова, бесіда, а, насамперед, ланцюжок взаємозалежних вербальних і невербальних спілкувань між педагогом і учнями, обміну особистісними духовними цінностями, розвиток культури творчого мислення; розвиток культури спілкування і соціокультурних відносин; розвиток культури самоорганізації життя. Реальність світу створюється завдяки переплетінню багатьох культур із власними висловлюваннями людини [2]. Для нового стилю мислення характерне прийняття культурної різноманітності, яка виникає в

результаті обговорення різноманітних ідей, альтернативних суджень. У зв'язку з цим цікавим є досвід школи діалогу культур, що внутрішньо тяжіє до театралізації, яка ефективно використовує методи «вирощування» особистості з гри, малювання, художньої творчості.

Існують різні спроби втілити ідею театральної школи: спеціальні музичні школи-інтернати, художні школи, спортивні школи, школи мистецтв тощо.

Багаторічний досвід роботи з дитячими творчими колективами, зокрема в Школі нових театральних-сценічних напрямів, ведення творчих сайтів, присвячених подіям театального руху, організація творчих форумів, проекту "Театр на колесах", свідчить про те, що дитина при вмілому керівництві дорослого здатна створювати повноцінні художні твори, переконливо інтерпретувати шедеври «високого» мистецтва. Діти-художники, юні віртуози-інструменталісти, поети, актори вже давно довели свою спроможність і право називатися майстрами.

Серед нетрадиційних моделей закладу освіти є така, що максимально реалізує відоме гасло з «Кондуїта й Швамбранії» Л.Кассиля: «Гра на все життя», – це школа-театр [1]. Саме театр як важливий засіб формування комплексного художнього погляду на світ, що оточує, через ситуацію навчального діалогу дозволяє дитині опинитися в царині зіткнення культур – особистісних просторів однолітків, учителя, способів розуміння, сприйняття, інтерпретацій, внутрішніх діалогів тощо. Разом з тим, театр виконує інтегруючу функцію для всіх складових художньо-естетичного виховання, становлення активної громадської позиції, збагачення духовної сфери дитини [3].

Виконуючи надзавдання художньо-естетичного виховання, нами було розроблено модель дитячого театру в контексті діалогу культур, структура якої може мати такі складові:

1. «Нам потрібен сценарій». Можна взяти вже готовий, написаний професійним сценаристом, а можна написати й самим, що дозволяє максимально використати наші можливості: склад групи, вік дітей, їхні здатності; врахувати конфігурації шкільної зали, технічне забезпечення, особливості глядачів тощо. Зауважимо, інсценування або авторський сценарій створює не вчитель словесності, а літературний цех, в якому діти, що володіють письменницьким даром, складають тексти п'єс або адаптують існуючі п'єси для реалізації постановок даного колективу. Також вони вигадують тексти для пісень, які будуть виконуватися в спектаклях, пишуть програми, слогани для реклами, анонси та критичні статті в шкільну пресу.

2. «Художнє оформлення вистави». Під керівництвом дорослого-майстра одна творча група дітей створює сценографію вистави, малює декорації, костюми, інші ж групи реалізують все це у вигляді готових оздоблених конструкцій, зшитих костюмів, сценічної бутафорії. Так до нашого колективу підключається ще і пошивний цех, столярна та слюсарна майстерні, різноманітні гуртки художніх ремесел, традиційних промислів, рукоділля, м'якої іграшки, кераміки, батику, лозоплетіння, – все, чим пишається хороший центр дитячої творчості. Водночас для здійснення вистави потрібні робітники сцени, костюмери, білетери, художники по світлу тощо.

3. «Музика до вистави». Музичне оформлення доручаємо юним композиторам під керівництвом учителя-професіонала, для чого використовуємо класи композиції при музичних школах.

4. «Аранжування й виконання» придуманого чи то на інструментах під час самої вистави, чи запис матеріалу в студії з

подальшим відтворенням його з носія звукозапису. У дитячому театрі може існувати справжній дитячий естрадно-симфонічний оркестр з хором і солістами, що дозволить використовувати камерні склади залежно від сценічної необхідності. У зв'язку з цим потрібен звукорежисерський цех, тому що правильно виставити мікрофони, вибудувати звук, записати і звести фонограму, чисто провести спектакль – велике мистецтво. Органічно вписується в цю систему відеоцех. На перших кроках усіх влаштувала би зйомка вистави, завдяки чому виникає шкільний тележурнал, батьки отримують відеозаписи, діти – досвід у створенні власних телепередач.

5. «Хореографія і спектакль». Танцювальні сцени – родзинка будь-якої постановки. Крім того, рухатися повинен уміти кожен, хто наважився вийти на сцену, тому для школи-театру необхідна балетна група, яка буде спеціалізуватися в своєму жанрі. Наявність пластичного театру, побудованого на русі й музиці, поетичних інтермедій і світлових ефектах могло би бути дуже цікавим явищем у театральному колективі.

6. «Адміністративний цех», працівниками якого можуть бути й дорослі, вчорашні студійці. На базі цього цеху створюється дитяче бюро організації глядача, що займається «збутом» творчої продукції, виконує фінансово-банківські операції, для чого вихованцям необхідні знання з математики. Для постановок п'єс іноземними мовами – знання іноземних мов.

Хочемо підкреслити, що управління таким колективом навряд чи можливо здійснювати вузько адміністративними методами, тому «мозком» моделі-театру є Худрада і, звичайно, особистість головного режисера як творця, ідеолога, просвітителя, того, хто надихає.

Така школа, звичайно, потребує особливого психолого-педагогічного забезпечення, тому що творча напруга може набувати

драматичних штатних та позаштатних ситуацій, і педагог має бути добре підготовлений до врахування вікових та особистісних особливостей дітей.

Висновки. Таким чином, дитяча художня творчість не є вторинною по відношенню до «дорослого» мистецтва, а навпаки, має багато можливостей для здійснення навчання, виховання, розвитку та соціалізації особистості. Дитяча культура – не тільки найважливіша частина загальнолюдської культури. Це особливий розділ мистецтва, метод виховання й освіти, до того ж, не тільки дітей, але й педагогів та батьків. Модель дитячого театру в контексті діалогу культур втілює ідею синкретизму всіх мистецтв, об'єднання навчального, виховного та творчого процесів з єдиним режисерським задумом, спрямовує на виконання одного художнього надзавдання – розуміння й створення художніх образів, формування потреби в художньо-творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні особистості дитини.

Література:

1. Кассиль Л. Кондуит и Швамбрани. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://loveread.ec/read_book.php?id=29788&p=1
2. Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів загальноосвітніх та позашкільних закладах // Книга заступника директора з виховної роботи: Довідково-методичне видання / Упоряд. С. В. Кириленко, Н. І. Косарєва. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – С.94-134.
3. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах // Книга заступника директора з виховної роботи: Довідково-методичне видання /

Упоряд. С.В. Кириленко, Н. І. Косарева. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – С.85-93.

4. Шарко В. Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. – К., 2006. – 220с.

References:

1. Kassil L. Konduit i Shvambraniya. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: – http://loveread.ec/read_book.php?id=29788&p=1

2. Kompleksna prohrama hudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv zahalnoosvitnich ta pozashkilnych zakladiv // Knyha zastupnyka dyrektora z vychovnoi roboty: Dovidkovo-metodychne vydannya / Upor. S. V. Kyrychenko, N. I. Kosareva. – Kharkiv: Torsinh plus, 2006. – S.94-134.

3. Kontsepsiia hudozhno-estetychnoho vykhovannia uchniv zahalnoosvitnich ta pozashkilnych zakladiv // Knyha zastupnyka dyrektora z vychovnoi roboty: Dovidkovo-metodychne vydannya / Upor. S. V. Kyrychenko, N. I. Kosareva. – Kharkiv: Torsinh plus, 2006. – S.85-93.

4. Sharko V. Suchasnyi urok: tekhnolohichni aspekt / Posibnyk dla vchyteliv i studentiv. – K., 2006. – 220s.